

58941016-4	06/2017	ידיעות אחרונות - ממון	עמוד 2	1/2	26.46x35.62
המרכז הבינתחומי הרצלית 9909' רפי מלניקנס הרצלית - 84260					

סור שישי < 209 יום בשביל מחסן: למה במדינת ההיי־טק כל כך קשה לעשות עסקים? / סור פלוצקר, עמ' 2

אדרישים לביורוקרטיה

"בישראל קשה לעשות עסקים, אך הממשלה לא עושה דבר בעניין" • "הפערים החברתיים הולכים וגדלים, אבל לממשלה לא אכפת" • שיחה מטרידה עם שני כלכלנים בכירים, האחד בבנק העולמי, והשני חוקר במרכז הבינתחומי בהרצליה

"מדי שנה מגיעות אלינו לבנק העולמי משיחות של מקבלי החלטות בכירים מסינגפור, מהונג־קונג, מדרום־קוריאה ומעור מדינות שמדינות דורגות גבוה־גבוה בסולם של 'קלות עשיית העסקים' כדי להחליף דעות עם המומחים שלנו וללמוד איך להקל עוד יותר על הביורוקרטיה והרגולציה, איך לפתוח צווארי בקבוק שנותרו סתומים, איך להסיר מכשולים מהמגזר העסקי. אתם, ישראל, נמצאים במקום ה־52 במדרג עשיית העסקים – ואף על פי כן, מעולם לא הגיעה אלינו משיחת מישאל כדי לדון בשיפור מקומכם. חבל מאוד", אומר לי בצער גלוי ד"ר אוגוסטו לופז־קלרוס.

ד"ר לופז־קלרוס מכהן ככלכלן בכיר וראש החטיבה לאינדקטורים בינלאומיים בבנק העולמי וכאחראי ל"עשיית עסקים", פרסום הדגל השנתי של הבנק, אחד החשובים, המשפיעים ומחוללי השינוי אצל מקבלי ההחלטות בעולם. הפרסום מדרג 190 מדינות לפי מדרג משולב שמשקף את עומס הביורוקרטיה והרגולציה ב־11 תחומי פעילות עסקית, ביניהם הוצאת היתרי בנייה, תשלום מסים, אכיפת חוזים ועוד. מדרי הבנק העולמי מתבססים על הערכות של מומחים בכל תחום ובכל מדינה. זו עבודת צוות שראשיתה לפני יותר מ־20 שנה, בתקופה שבה כיהן פרופ' מיכאל ברונזו ככלכלן ראשי וכסגן נשיא בכיר של הבנק העולמי ויום את המחקר פורץ הדרך "ביורוקרטים בעסקים". "בקהיליית המומחים הבינלאומית שלנו", אומר לופז־קלרוס, "יש כ־12 אלף אנשי מקצוע שאליהם אנחנו פונים. הצוות הקבוע של 'עשיית עסקים' בוחן שנה־שנה את השינויים שחלו במסגרות הרגולציה במדינות המשתתפות בדירוג ואת הרלוונטיות שלהם למרדים השונים".

השבוע יגיע לופז־קלרוס לישראל ויישא נאום מפתח ב"כנס אלי הורביץ לכלכלה וחברה", יורש כנסי קיסריה הנודעים. בראש הכנס יעמוד השנה פרופ' יוג'ין קנרל, בעבר יועצו הכלכלי של ראש הממשלה נתניהו. בשיחתנו מפתיע אותי לופז־קלרוס בהיכרות קרובה, כמעט אינטימית, עם החולי הביורוקרטי והרגולטורי של ישראל. מאיפה הידע? לופז־קלרוס: "כאיש הקהילייה הבהאית אני מבקר בישראל לעתים קרובות ומי כיר את מדינתכם. מכיר, מוקיר וכואב. "על רקע הישגי ישראל בתחומי המדע, המחקר הפיתוח והטכנולוגיה", הוא אומר לי, "מביש המקום שבו אתם מדורגים בעשיית עסקים". מביש המקום ומקומם היחס האדיש של ממשלות ישראל אליו. אתה מתרשם שלשרים ולפקידים בירושלים לא אכפת ממקומנו הגרוע במדרג עשיית העסקים? "כיצד אני יכול להתרשם אחרת אם מעולם לא קיבלנו אנחנו, אנשי 'עשיית עסקים', פנייה לשיחה או פגישה ממישהו בממשלות ישראל? האמן לי, היינו רוצים מאוד להיפגש עמם, להתחלק עמם בניסיון הרב שצברנו ביעוץ למדינות רבות כיצד לשפר את הסביבה העסקית שלהן ולהקל על עשיית עסקים. אבל לישראלים אין כנראה עניין בכך. כל הנושא של עשיית עסקים לא נמצא, מתברר, במקום ראוי בסדר היום של ממשלות ישראל. לא באג'נדה שלהן".

שוודיה, מגלה לי לופז־קלרוס, מדורגת עשירית בקלות עשיית העסקים. מקום מצוין, בייחוד למדינה עם מסורת סוציאליסטית. אלא שההנהגה הכלכלית שלה לא מסתפקת בכך: לפני שלוש שנים פנה שר האוצר השוודי לצוות "עשיית עסקים" בבנק העולמי וביקש ממנו להכין סקירה ממצה על קשיי הרגולציה והביורוקרטיה שמהם עדיין סובל המגזר העסקי השוודי ובדרכים לצמצומן. "עברנו על הסקר שנה שלמה", אומר בגאווה לופז־קלרוס, "קיימנו פגישות רבות עם הצמרת הכלכלית והעסקית של שוודיה ששיתפה עמנו פעולה, ולבסוף פרסמנו את הממצאים וההמלצות. היינו שמחים לעשות זאת גם בשביל ישראל, שמדורגת במי קום 52 במדרג שלנו. אתם מסוגלים ליותר, אבל ישראל לא פונה ולא מבקשת".

אתה הושב שמקבלי ההחלטות הכלכליות בישראל לא רוצים לשפר את הסביבה העסקית ואת הרגולציה?

"אולי הם רוצים, אבל לא מתאמצים, או לפחות לא מתאמצים מספיק. הנושא של עשיית עסקים לא מקבל בקרב האחראים למדיניות הכלכלית בישראל את המשקל הראוי לו, כמי קובל במדינות רבות אחרות, שמצבן בתחום טוב ממצבכם. שיפור הסביבה העסקית לא נחשב בישראל ליעד ממשלתי בקדימות גבוהה".

וצריך להישב? למה בעצם צריך להיות אכפת לנו מהמיקום הגרוע הזה?

"צריך להיות אכפת לכם. על בסיס מידע מ־190 מדינות, שנאסף כבר 15 שנה, אנחנו יכולים להצביע על הקשרים החיוביים ההרואים בין מקום גבוה של מדינה במדרג עשיית עסקים למאפיינים כלכליים וחברתיים מרכזיים כמו צמיחה, פריון עבודה, שוויון ותעסוקה. במדינות שמדורגות גבוה במדרג יש רמה נמוכה יותר של שחיתות ושיעור קטן יותר של כלכלה לא מרווחת, כלכלה שחורה. זה הגיוני: ביורוקרטיה כבדה מעודדת את העסקים לרדת למחתרת כדי להימנע מתהליכים מסורבלים שלא לצורך ומי רגולציה יקרה. ולהפך: רגולציה חכמה, ממוקדת ושקופה מקלה על אנשים בכל רמות הכנסה לפתח את עסקיהם ולנווט את דרכם. רגולציה כבדה ומסורבלת..."

כמו אצלנו?

"אתה אמרת. רגולציה לא מידתית חוסמת בפני רבים את עולם ההזדמנויות העסקיות. מובן שהדירוג בעשיית עסקים קשור באופן מובהק עם האצת צמיחה, גידול בפריון עבודה ויצירת תעסוקה. ולכך ישראל שואפת".

מעשית, איך אפשר לתקן ולשפר את הדירוג האומלל שלנו?

"הבה נתמקד בכמה נקודות חולשה בולטות שלכם. ישראל, למשל, מדורגת במקום ה־71 בהנפקת היתרי בנייה. נדרשים 209 ימים כדי לקבל היתר לבנות מחסן דו־קומתי בתל־אביב, אחרי 15 פעולות. במדיניות ה־OECD המפותחות אפשר לקבל היתר בנייה לאחר 152 ימים ו־12.4 פעולות. אין שום סיבה שהתהליך בישראל יהיה כה ממושך ומסורבל. כדי לקצר ולפשט אותו אתם צריכים לעבור לשיטה מקוונת, שמאפשרת הגשה וקבלה של היתרי בנייה באינטרנט. זאת ועוד, מאחר שלא כל בניין מסוכן באותה המידה, קיצור התהליכים הביורוקרטיים יושג על ידי מעבר לשיטת פיקוח רישוי שמבוססת על הערכת הסיכונים היחסיים. כשהסיכון קטן – ההיתר צריך להינתן בוריות.

נקודת חולשה בולטת נוספת היא – החיבור לחשמל. למה נדרשים אצלכם 102 ימים כדי לחבר עסק לרשת החשמל? בתחום הזה אתם במקום ה־71 בעולם".

גם רשות מקרקעי ישראל לא מקבלת אצלכם ציון לשבח, בלשון המעטה.

"מדרג איכות השירות של רשות מקרקעי ישראל נמוך במיוחד, ציון 14 בלבד לעומת כ־23 במדינות ה־OECD המפותחות, רמ"י לא מפרסמת תקני שירות לציבור, ולמשרדי הטאבו אין אפילו רישום מלא של הקרקעות הפרטיות, לא בתל־אביב ולא בכל הארץ".

אני מבין שבדרך כלל אתם ממליצים להגביר את האחריות של בעלי העסקים עצמם ולהקטין את ההזדקקות לרגולטורים הייצוניים?

"נכון. כשאפשר, זו גישתנו. תחום נוסף בעייתי מאוד מבחינת ישראל הוא רישום נכס. כאן אתם במקום ה־126. צריך אצלכם 81 ימים כדי להעביר נכס מחברה בע"מ אחת לשנייה. במדינות OECD מפותחות אותו התהליך נמשך בממוצע 22 ימים בלבד. תוכלו לקצרו באמצעות חקיקה. חקיקה שמגבילה את הזמן המוקצב לאישור ביורוקרטי ורגולטורי כבר הוכיחה את יעילותה במדינות רבות. קחו מהן דוגמה".

בתחום ביורוקרטי נוסף, תשלום מסים על ידי העסקים, ישראל מדורגת למטה – במקום ה־96.

26.66x32.6	2/2	3	עמוד	ממוך	06/2017	58941058-0
המרכז הבינתחומי הרצליה פרוץ רפי מלניקנס הרצליה - 84260						

פרופ' רפי פליין. "סדר החוסן הכלכלי החברתי מאכזבים"

אתר בנייה. "אתם צריכים לעבור לשיטה מקוננת"

ד"ר אוגוסטו לופז קלוס. "אנא, בואו אלינו ונעזור לכם"

ד"ר אוגוסטו לופז קלוס: "כל הנושא של עשיית עסקים לא נמצא, מתברר, במקום ראוי בסדר היום של ממשלות ישראל. לא באג'נדה שלהן"

"בישראל נדרשים לא פחות מ-209 ימים כדי לקבל היתר לבנות מחסן. במדינות ה-OECD המפותחות נדרשים רק 152 ימים"

פרופ' רפי מלניק: "לרבים בכוח העבודה חסרות ההכשרה והמיומנות המתאימות, והם נקלטים בג'ובים עם פריון עבודה נמוך ושכר נמוך"

"הריאטה המתמדת" ולפתוח את חגורת ההוצאות בתקציב כדי להבטיח צמיחה של הכלכלה גם בעשור הבא. "במדרי החוסן הכלכלי שלנו", אומר פרופ' מלניק, "נראה בכירור של ישראל אין בעיה של מטבע חוזק, יש הרי עורף דולרים, ואין בעיה של חוב ממשלתי, הרי היחס בין החוב לתוצר כעת נמוך מ-60%. על בסיס נתונים אלה מתבקשת מדיניות כלכלית-תקציבית חדשה: להתחיל מיד בהאצה ובהרחבה של השקעות בתשתיות באמצעות יבוא מוגבר של מכונות וציוד. למה לא לסיים את פרויקט הרכבת הקלה בגוש דן בשנתיים? זה אפשרי, רק יעלה כסף". אבל שר האוצר ופקידיו כבר אמרו לכם בפגישה שתקציב ההשקעות בתחבורה מסתכם בעשרות מיליארדי שקלים.

"אז מה? ביחס לתוצר המקומי, ביחס לגודל המשק, ממשלת ישראל משקיעה כיום בתשתיות תחבורה פחות מחצי ממה שהשקיעה בשנות ה-90. זה הנתון הרלוונטי והוא קשה לעיכול לאוצר, כפי שקשה לו לעכל את המיומנות המידרדרת של כוח העבודה שלנו. בלא מפנה דרמטי במדיניות, תגיע ישראל עד מהרה לתקרת הברזל שלה, למיצוי מלאו יכולת הצמיחה שלה".

עד כאן מדרי החוסן הכלכלי. כשמוסיפים אליהם את מדרי החוסן החברתי, לא רק העיתיד אלא גם ההווה מידרדרים. פרופ' מלניק: "המדדים החברתיים רשמו שיפור קל במחצית הראשונה של העשור, אך הנתונים האחרונים מצביעים על נסיגה. נשארנו מדינה עם שיעורי העוני והאי-שוויון הגבוהים במערב המפותח".

בכנס הרצליה בשבוע הבא יוצגו גם מדד החוסן המשטרי / הפוליטי של ישראל, עם כלי מדידה אורחי חדש, "ברומטר הדמוקרטיה". משתקפת מהם תמונה קשה, "מאוד לא מחמיאה", של תפקוד המשטר הדמוקרטי הישראלי על כל רשויותיו והיבטיו. ירד מדד שלטון החוק, ירד מדד ביצועי הממשלה והמשילות, ירד מדד הייצוגיות הפוליטית, ירד מדד זכויות האזרח וירד מדד חופש הביטוי. בפרוס שנת ה-70 לעצמאותה, רק שתי מדינות דורגו על ידי הצוות בראשות פרופ' מלניק נמוך מישאל במדר החוסן הפוליטי-הממשלתי-הדמוקרטי: יוון וטורקיה. לאור ההתפתחויות האחרונות בתחומים אלה, אנחנו כבר עומדים כתף-מולכת עם טורקיה.

בינינו ובין המדינות המערביות המפותחות. נשאר רנו בונב, מקום שביעי מהסוף". זה מוזר - הרי המשק הישראלי צומח, התעסוקה גדלה, החוב הממשלתי יורד. איפה הבעיה? "מאז המשבר הפיננסי של 2008 ועד לפי שנתיים-שלוש התקדמה ישראל יפה בחוסן הכלכלי היחסי בזכות ביצועיה הטובים, אבל גם הודות לקיפאון ואפילו לנסיגה במדדים הכלכליים העיקריים במדינות המערב. אנחנו זונג, והן עמדו או הלכו אחורה. כך צמצמנו מאוד את הפער בחוסן הכלכלי ביניהן ובינינו. בשנים האחרונות חזרו גם ארה"ב וגם אירופה למסלול הצמיחה הבריאה, ובישראל, לעומת זאת, הואטו תהליכי השיפור או נעצרו, כך שהפערים שוב מעמיקים".

"הצמיחה המהירה יחסית של המשק", מסביר / מזהיר פרופ' מלניק, "נשענה ונשענת על תוספת שנתית גדולה לתעסוקה. זו כשלעצמה מה התפתחות חיובית מאוד; הגענו לשיעורי תעסוקה גבוהים כמו במערב. הבעיה נעוצה באיכות המצטרפים החדשים לכוח העבודה: לרבים חסרות ההכשרה והמיומנות שמתאימות לשוק התעסוקה המודרני, והם נקלטים בג'ובים עם פריון עבודה נמוך ולכן גם שכר עבודה נמוך. כך מתקבע ואף מתרחב הפער לרעתנו בפריון העבודה מול מדינות החברות בגוש היורו או מדינות ה-OECD המפותחות".

הזמן פועל גם כן לרעתנו. בשנים הקרובות, מרגיש מלניק, "לא צפוי עוד גידול חריג בתעסוקה. מלאי כוח העבודה הלא מנוצל מוצה ברובו. לכן הצמיחה העתידית, ואני מדבר על העתיד הקרוב מאוד, יכולה לבוא רק משיפור בפריון העבודה של העובדים הקיימים. שיפור שהממשלה חייבת להוביל, אבל לא מובילה. מתעלמת כליל". בתחילת החודש זימן שר האוצר משה כחלון קבוצה קטנה של כלכלנים בעלי ידע וניסיון, לא ממשלתיים ולא צעירים, ביניהם אהרון פוגל, יעקב שיינץ ורפי מלניק. משתתפי הפגישה לא יצאו ממנה בהרגשה טובה. הם התרשמו כי משרד האוצר לא קלט את שני המסרים העיקריים שלהם, ושל כמעט כל קהיליית הכלכלנים בארץ. המסר הראשון: פריון עבודה צריך לעמוד בראש הדאגות הכלכליות של ממשלת ישראל. המסר השני: הממשלה חייבת להשתחרר מתסמונת

ססק ישראלי נדרש לשלם מסים 33 פעמים בשנה, מציין כקעס לופז-קלוס, לעומת 11 פעמים בלבד בעסק מקביל במדינה מפותחת ממוצעת. מילוי הצהרות מס למיניהן (מע"מ, מס חברות וביטוח לאומי) והעברת התשלומים בפועל נמשך כאן 235 שעות - ובי-OECD רק כ-177 שעות. לא רק שאין תמריצים ממשלתיים לשימוש בתשלומי מס מקוונים, אלא שבמס החברות אנחנו בפיגור ביורוקרטי ניכר משום שרשויות המס עצמן לא מסתפקות בדיווח מקוון באינטרנט. הרשויות דורשות מכל עסק "להגיש עותק מודפס של הצהרת המס במלואה. זה נראה לי", אומר לופז-קלוס, "אבסורד מושלם: הרי כל ההיגיון של הצהרת מס מקוונת הוא ביטול הצורך בהדפסה ובהגשה". אוגוסטו לופז-קלוס פותח בפנינו את זרועות הבנק העולמי וקורא לפוליטיקאים כלכליים: אנא, בואו אלינו ונעזור לכם לקצץ בבירוקרטיה ולתקן את הרגולציה. קול קורא במדבר.

למי אכפת מחוסן לאומי

ישראל מקרטעת, אומר פרופ' רפי מלניק, מרצה לכלכלה במרכז הבינתחומי בהרצליה, בעבר מבכירי בנק ישראל וכיום מבכירי כלכלני ישראל. פרופ' מלניק ריכז והדריך את צוותי החקר קרים שהכינו את מדרי החוסן הלאומי של ישראל לקראת ועידת הרצליה השנתית, שמתוכננת להיערך אף היא בשבוע הבא. אלו הם מדדים מקריב-כלכליים ומקרו-פוליטיים, להבדיל ממדדים עסקיים צמודי שטח שהובאו בתחילת המדור הזה ומלניק מסתכל עליהם בראגה. "יש במדרי החוסן הכלכלי של ישראל 'אורות וצללים'. הוא אומר. "אך הם בהחלט לא עולים בקנה אחד עם הציפיות והתקוות בפרוס שנת ה-70 לעצמאות ישראל". ואם זה מנחם את מישוה, אוסיף כי מדרי החוסן החברתי, השלטוני והדמוקרטי גרועים במידה ניכרת מהכלכליים, שכוללים נתונים רב-שנתיים על צמיחה, פריון, המאזן הבינלאומי, תעסוקה וחוב ממשלתי, וכן השוואות ל-27 מדינות גבוהות הכנסה ב-OECD. פרופ' מלניק: "ביצועי הכלכלה שלנו אמנם השתפרו במקצת גם בשנה שחלפה, אבל לא מספיק בשביל לסגור את הפער